

Победник „ШКОЛЕ БЕСЕДНИШТВА“

Српска култура између Доситејевог европеизма и Вуковог народњаштва

На први поглед, Доситеј и Вук негују различите вредности. Они су српски *Нарцис и Златоуст* – сунце и месец којима није суђено да се састану, али који су повезани снагом свог пријатељства. У том пријатељству они не утичу један на другог, већ остају верни свом бићу. То је пријатељство разумевања и различитости. Тако гледано, Доситеј и Вук су супротност и допуна један другога.

Доситеј истиче здрав разум, док Вук важи за неког ко се водио осећајем за народни језик. По том осећају, он је народне песме и дорађивао. Доситеј је учен – Вук даровит.

Доситеј у појединим народним обичајима види празноверје, нешто искварено што се противи моралним начелима. За њега српски сељак има штошта да научи и промени у свакодневном животу. Вук, напротив, у тим обичајима види суштину народног духа. Залаже се да пишемо говором *косача и орача*, а српски сељак и једноставан живот су нешто најсветије.

Обојица су писали народним језиком, али се тај језик знатно разликује. Доситејев је био нечисти српски језик, језик особе рођене у Чакову која је од свог најранијег узраста била у додиру са страним језицима. Вук је *народни човек кога књиге нису збуниле*, он је спознао праву природу српског језика.

Доситеј је био мирољубиве природе, њега су људи и за живота волели и поштовали и он се није као Вук, свађалица, нашао у ситуацији да буде оптужен да је у служби католичке пропаганде, нити је због тога бивао затваран.

Међутим, ако испричамо само овај део приче и ако не гледамо даље од површине, Доситеј и Вук заиста јесу сунце и месец.

Али ми нећемо то да урадимо. Постављаћемо питања. Да није било *европеизма*, да ли би Србија успела да се избори за своју независност? Тада, када нам није недостајало храбрости, али нам је недостајало учених људи у дипломатији. Да није било старца који, *ако и није знао шта цареви једу, јамачно је знао о чему говоре*, шта би данас било од Србије, српства и „народњаштва“?

Запитаћемо се: „Па, зар није и Вук учио стране језике? Зар се није оженио странкињом и зар није готово 40 година провео у Бечу? Зар није у Европи нашао разумевање?“

А након свих тих питања, схватићемо да се поруке које су нам Доситеј и Вук преносили не разликују у својој суштини.

Говоре нам да покренемо промене, али и да на њих будемо спремни. Да се оне неће десити само споља, већ и у нама. Доситеј је почео од жеље да лута пустињама, да би се она претворила у жељу да лута Европом. Када је преводио Нови завет, Вук не само да је користио стране, већ је и сам смишљао нове речи.

Доситеј и Вук буде наш национални идентитет. Обојица неизмерно воле свој род, цео живот су му неуморно користили, истицали су значај омладине и чинили оно што данас ретко ко чини – несебично су гледали даље од свог времена, размишљали о будућности и желели су да што бољу Србију оставе надолazeћим нараштајима.

Када чује ову причу о трудољубивости и родољубљу, српско дете не може да се осећа растрзано између Доситеја и Вука. Оно не мора да бира једно или друго. Оно и не осећа сукоб између њих. Како би и могло, када га обојица посматрају мило, закачени један до другог на зиду сваке учионице.

Емилија Вранчић

Филолошка гимназија

Београд